

" مقاله پژوهشی "

تأثیر افزودن پروبیوتیک پروتکسین در ماه آخر آبستنی بر وزن، فراسنجه‌های هماتولوژی و خونی میش‌های لری بختیاری

محمد درعلی بنی^۱، فریبا رضائی سرتشنیزی^۲، سعید کریمی دهکردی^۳، علی محمری^۴ و حسین مهربان^۵

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، دانشگاه شهرکرد.

۲- دانش‌آموخته دکتری تغذیه دام دانشگاه محقق اردبیلی، (نویسنده مسوول: Faribarezaei38@yahoo.com)

۳، ۴ و ۵- به‌ترتیب دانشیار، استاد و استادیار، گروه علوم دامی دانشگاه شهرکرد، شهرکرد، ایران

تاریخ ارسال: ۹۸/۰۶/۲۵ تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۵/۰۶

صفحه: ۳۹ تا ۴۷

چکیده

هدف از انجام این تحقیق، بررسی تأثیر استفاده از پروبیوتیک پروتکسین در ماه آخر آبستنی بر وزن میش‌ها، وزن تولد بره‌ها، فراسنجه‌های هماتولوژی و خونی میش‌های لری بختیاری بود. برای این منظور از تعداد ۲۸ رأس میش چند شکم زایش که در ماه آخر آبستنی و روز آبستنی 120 ± 5 بودند، در قالب یک طرح کاملاً تصادفی با ۲ تیمار و ۱۴ تکرار به مدت یک ماه استفاده شد. تیمارهای آزمایشی عبارت بودند از: ۱- شاهد (میش‌هایی که پروبیوتیک مصرف نکردند)، ۲- میش‌هایی که هر روز ۱ گرم پروبیوتیک را از طریق دهانی مصرف کردند. پروبیوتیک استفاده‌شده در این تحقیق پروتکسین بود. میش‌ها بلافاصله بعد از زایش وزن‌کشی شدند. به‌منظور تعیین تأثیر افزودن پروبیوتیک پروتکسین بر فراسنجه‌های هماتولوژی و خونی میش‌ها، بلافاصله بعد از زایش خونگیری به عمل آمد. نتایج نشان داد که افزودن پروبیوتیک پروتکسین در ماه آخر آبستنی بر وزن میش‌ها و وزن تولد بره‌ها تأثیر معنی‌داری نداشت. همچنین فراسنجه‌های هماتولوژی شامل غلظت آنوزینوفیل، لنفوسیت، مونوسیت، نوتروفیل، هماتوکریت و گلبول‌های سفید تحت تأثیر افزودن پروبیوتیک پروتکسین قرار نگرفتند. در بین فراسنجه‌های خونی فقط غلظت تری‌گلیسرید افزایش یافت ($P=0/03$) و دیگر فراسنجه‌های خونی شامل غلظت گلوکز، آلبومین، گلوبولین، نسبت آلبومین به گلوبولین، پروتئین کل، گاما گلوبولین، گلوتامیک اگزوالوستیک ترانس‌فراز، گلوتامیک اگزوالوستیک ترانس‌آمیناز، آلکالین فسفاتاز، پروتئین‌های فاز حاد، بتا‌هیدروکسی بوتیریک اسید، اسیدهای چرب غیراشباع با چند باند دوگانه و عناصر معدنی خون به‌طور معنی‌داری تحت تأثیر افزودن پروبیوتیک پروتکسین قرار نگرفتند. به‌طور کلی نتایج نشان دادند که افزودن پروبیوتیک پروتکسین در ماه آخر آبستنی اثر معنی‌داری بر وزن، فراسنجه‌های هماتولوژی و اکثر فراسنجه‌های خونی میش‌های لری بختیاری نداشت.

واژه‌های کلیدی: پروبیوتیک پروتکسین، وزن بدن، عناصر معدنی خون، بتا‌هیدروکسی بوتیریک اسید، اسیدهای چرب غیراشباع با چند باند دوگانه

مقدمه

در سال‌های اخیر سیاست اصلی در پرورش دام استفاده از مکمل‌های دامی با بازده تولیدی بالا بوده است. برای دستیابی به این مهم علاوه بر به‌کارگیری روش‌های نوین و بهینه تغذیه‌ای، مدیریتی می‌توان با اجرای روش‌ها و سازکارهای متنوع و مناسب، موجبات بهبود و تسریع برنامه‌های افزایش راندمان را در واحدهای دامپروری فراهم کرد. از طرفی، عدم تعادل جمعیت میکروبی شکمبه می‌تواند نقش زیادی در از دسترس خارج شدن مواد مغذی داشته باشد (۳۵). محیط ثابت و پایدار شکمبه، عامل کلیدی برای رسیدن به تولید بهینه شیر و سلامتی حیوان است (۷). لذا استفاده از مواد افزودنی که موجب بهبود عملکرد میکروبی شکمبه می‌شوند، بسیار ضروری به‌نظر می‌رسد (۴۰). از طرف دیگر، به‌دلیل افزایش نگرانی در رابطه با استفاده از آنتی‌بیوتیک‌ها در نشخوارکنندگان برای بهبود عملکرد و راندمان خوراک و همچنین تغییر جمعیت میکروبی شکمبه، استفاده از افزودنی‌های جایگزین مورد بررسی قرار گرفته‌اند (۲۱، ۴۰). پروبیوتیک‌ها میکروارگانیسم‌های زنده‌ای هستند که حاوی باکتری‌ها و مخمرهای سودمند می‌باشند. باکتری اسید لاکتیکی مهم‌ترین باکتری به‌کار رفته در لبنیات تخمیری است. این باکتری‌ها قادر به تبدیل قندها (شامل لاکتوز) و سایر کربوهیدرات‌ها به لاکتیک اسید می‌باشند (۱۷).

از مهم‌ترین ویژگی پروبیوتیک‌ها آن است که ضمن کاهش میکروکروبی بیماری‌زا در دستگاه گوارش و بهبود ضریب تبدیل غذایی در حیوان، باقی‌مانده بافتی نداشته و بر خلاف آنتی‌بیوتیک‌ها مقاومت میکروبی ایجاد نمی‌کنند. نشخوارکنندگان در رابطه با استفاده از مواد الیافی با کیفیت پایین توانایی منحصر به فردی دارند. باکتری‌ها ارگانیسم‌های اصلی مسوول برای هیدرولیز و تجزیه سلولز درون شکمبه هستند. بنابراین، میکروکروبی شکمبه نقش حیاتی در استفاده از مواد مغذی خوراک در نشخوارکنندگان دارند. امروزه، محققین به‌دنبال یافتن راه‌کارهای طبیعی برای افزایش فعالیت شکمبه از طریق بهبود باکتری‌های مفید شکمبه هستند (۲). در حال حاضر پروبیوتیک‌ها به‌عنوان محرک رشد و همچنین برای تحریک دستگاه ایمنی و پیشگیری از ابتلا به بسیاری از بیماری‌ها به‌کار گرفته می‌شوند (۱). استفاده از پروبیوتیک‌ها جهت افزایش عملکرد، بهبود وضعیت سلامت و تغییر در اکوسیستم شکمبه‌ای یک جایگزین مناسبی برای آنتی‌بیوتیک محسوب می‌شوند. این ترکیبات با افزایش جمعیت میکروارگانیسم‌های مفید و استقرار آن‌ها سبب ممانعت از بروز اسهال و افزایش وزن زنده در گوساله‌ها و بره‌ها شده و نیز با توسعه میکروفلورای شکمبه شرایط برای افزایش مصرف خوراک و توسعه شکمبه را فراهم کرده و زمان از شیرگیری را سرعت می‌بخشند (۱، ۴۲). استفاده از افزودنی‌های میکروبی در

تابی تقسیم شدند و به مدت یک ماه از تیمارهای آزمایشی استفاده کردند و تیمارهای آزمایشی شامل ۱) شاهد (گروهی که پروبیوتیک مصرف نکردند) ۲- گروهی که ۱ گرم پروبیوتیک در روز مصرف کردند که علاوه بر جیره پایه صبح‌ها به ازای هر میش ۱ گرم پروبیوتیک (طبق شرکت سازنده) را در ۵ سی‌سی آب حل کرده و از طریق سرنگ به میش‌ها خوراند می‌شد که به محض زایمان استفاده از پروبیوتیک قطع شد. جیره میش‌ها قبل زایمان یکسان بود.

پروبیوتیک مورد استفاده در این تحقیق پروتکسین بود که فرآورده طبیعی است که ۹ سویه میکروارگانیسم‌های سودمند دستگاه گوارش گوسفند و بره را به همراه دارد. این میکروارگانیسم‌ها شامل ۴ سویه *لاکتوباسیل*، یک سویه *بیفیدوباکتریوم*، یک سویه *انتروکوکوس*، یک سویه *استرپتوکوکوس*، دو سویه قارچ (*کاندیدا* *بینت لویسی*) و مخمر (*اسپرژیلوس اوریزا*) هستند. این محصول ساخت شرکت بین‌المللی پروتکسین انگلستان بود.

میش‌ها با ورود به طرح وزن کشتی شدند و بعد از یک ماه استفاده از پروبیوتیک و بلافاصله بعد از زایش هم وزن کشتی شدند. خون‌گیری از سیاهرگ گردنی تمام میش‌ها بلافاصله بعد از زایش، شش ساعت بعد از عرضه خوراک صبح، در لوله‌های حاوی هیپارین انجام شد. پلاسمای خون با استفاده از سانتریفیوژ (g × 750 در مدت ۱۵ دقیقه و در دمای چهار درجه سانتی‌گراد) جدا و تا زمان انجام آزمایش‌های بعدی در دمای ۲۷- درجه سانتی‌گراد نگهداری شدند. فراسنجه‌های هماتولوژی شامل اتوزینوفیل، لنفوسیت، مونوسیت، نوتروفیل، هماتوکریت و گلبول‌های سفید خون و فراسنجه‌های خونی شامل گلوکز، آلومین، پروتئین کل، گلوبولین، تری‌گلیسرید، نسبت آلومین به گلوبولین، آلبومین فسفاتاز، گاما گلوبولین ترانسفراز، پروتئین‌های فاز حاد، گلوبولین‌های آگلوتینیک ترانس آمیناز و مواد معدنی خون شامل کلسیم، فسفر، روی، آهن و مس با استفاده از دستگاه اتونالایزر (مدل BT 1500، ساخت ایتالیا)، (Biotechnica Instruments S.p.A, Rome Italy) تعیین شدند.

به منظور تجزیه و تحلیل وزن میش‌ها از وزن تولد آن‌ها، شکم زایش و وزن قبل از مصرف پروبیوتیک کوواریت گرفته شد. همچنین برای تجزیه و تحلیل وزن تولد بره‌ها و صفات مربوط به میش‌ها شامل فاکتورهای هماتولوژی، فراسنجه‌های خونی و عناصر معدنی خون از شکم زایش میش‌ها کوواریت گرفته شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با رویه GLM و نرم‌افزار آماری SAS (۹/۴) صورت گرفت. مقایسه میانگین‌ها برای وزن میش‌ها و وزن تولد بره‌ها با آزمون توکی و برای فاکتورهای هماتولوژی، فراسنجه‌های خونی، عناصر معدنی خون میش‌ها با استفاده از آزمون دانکن در سطح احتمال ۰/۰۵ انجام شد.

پرورش دام در برخی موارد با نتایج مثبتی همراه بوده است (۲۳). به عنوان مثال، افزایش مصرف ماده خشک و افزایش وزن در طول دوره آبستنی و عملکرد بهتر بره‌ها در طول اوایل شیردهی با استفاده از پروبیوتیک *باسیلوس امیلولیکویفاسینس* گونه H57 در میش‌های دورپر سفید (۲۴،۲۵) و افزایش معنی‌دار مقدار ماده خشک مصرفی و نیز بهبود افزایش وزن روزانه در بزغاله‌های نژاد جاموناپاری بر اثر استفاده از یک پروبیوتیک باکتریایی تجاری در جیره اشاره کرد (۹). اثرات این افزودنی‌ها بر عملکرد رشد متفاوت و در مواردی متعددی با عدم تأثیرگذاری بر عملکرد دام همراه بوده است (۲۳). به عنوان مثال تغییر معنی‌داری بر عملکرد رشد بر اثر افزودن یک پروبیوتیک باکتریایی در بره‌ها و گوساله‌های نر اخته و بزهای بوئر مشاهده نشد (۱۹،۴۲،۴۳).

از طرفی، بررسی اثر پروبیوتیک بر متابولیت‌های خونی نیز در ارزیابی وضعیت تغذیه‌ای مناسب برای میش‌ها اهمیت دارد و درک بهتری از تغییرات متابولیسمی در مدت آبستنی و شیردهی در حیوان شیرده ارائه خواهد داد. افزودنی‌های میکروبی در مواردی قابلیت تغییر در غلظت کلسترول و دیگر فراسنجه‌های مرتبط با سوخت و ساز انرژی در خون را نشان داده‌اند (۶، ۱۹). در هر حال، پژوهش‌ها به منظور شناخت سویه‌های مؤثر در این زمینه ادامه داشته و نبود مطالعه‌ای در مورد این تغییرات بر کیفیت محصولات تولید شده به وسیله حیوانات به شدت احساس می‌شود. از طرف دیگر، آنچه که از بررسی گزارش‌های منتشرشده در رابطه با استفاده از پروبیوتیک‌ها در جیره حیوانات به دست می‌آید این است که عمده این گزارش‌ها مربوط به پژوهش روی حیوانات تک معده‌ای و نشخوارکنندگان بزرگ بوده و پژوهش‌های بسیار اندکی در زمینه استفاده از پروبیوتیک‌ها در نشخوارکنندگان کوچک به ویژه میش‌ها صورت گرفته است. با توجه به اطلاعات بسیار کم در زمینه استفاده از پروبیوتیک‌ها در گوسفندان ایرانی این تحقیق به منظور بررسی استفاده از پروبیوتیک پروتکسین در ماه آخر آبستنی بر وزن میش‌ها، وزن تولد بره‌ها، فراسنجه‌های هماتولوژی و خونی میش‌ها در ماه آخر آبستنی صورت گرفت.

مواد و روش‌ها

این طرح در ایستگاه پرورش و اصلاح نژاد گوسفند شولی واقع در ۲۰ کیلومتری شرق شهرکرد در سال ۱۳۹۶ انجام پذیرفت. تعداد ۲۸ رأس میش نژاد لری بختیاری، شکم اول تا شکم ششم (با میانگین سنی ۴ سال) که در ماه آخر آبستنی (روز 120 ± 5) بودند، انتخاب شدند. میش‌ها به صورت تجمعی نگهداری شدند و به آب دسترسی آزاد داشتند، و با یک جیره یکسان و مشابه که در جدول ۱ آورده شده است و به صورت سه بار در روز داده شد، تغذیه شده‌اند. میش‌ها به دو گروه ۱۴

جدول ۱- مواد خوراکی و ترکیب شیمیایی جیره آزمایشی

Table 1. Ingredients and chemical composition of the experimental diet

ترکیب شیمیایی خوراک ^۱		مواد خوراکی (درصد ماده خشک)	
۱۲/۶۰	پروتئین خام (درصد ماده خشک)	۳۷/۵۰	یونجه
۲/۵۰	انرژی قابل سوخت و ساز (مگا کالری/کیلوگرم)	۳۷/۵۰	کاه
۰/۸۰	کلسیم (درصد ماده خشک)	۱۵/۰۰	سیلاژ ذرت
۰/۶۰	فسفر (درصد ماده خشک)	۸/۵۰	کنسانتره
۴۶/۲۰	الیاف نامحلول در شوینده خنثی (درصد ماده خشک)	۱/۰۰	مکمل معدنی و ویتامینی ^۲
۴۲/۳۰	الیاف نامحلول در شوینده اسیدی (درصد ماده خشک)	۰/۵۰	بی‌کربنات سدیم

۱- تنظیم شده بر اساس جداول ارائه شده توسط انجمن تحقیقات ملی آمریکا (۴۰).
 ۲- هر کیلوگرم مکمل حاوی ۱۸۵ گرم کلسیم، ۲۰ گرم منیزیم، ۵۵ گرم سدیم، ۳ گرم روی، ۲ گرم آهن، ۲ گرم منگنز، ۰/۲۸ گرم مس، ۰/۸ گرم کبالت، ۰/۱ گرم ید، ۰/۴ گرم آنتی اکسیدانت، ۰/۰۱ گرم سلنیم، ۵۰۰۰۰ واحد بین المللی ویتامین A، ۱۰۰۰۰۰ واحد بین المللی ویتامین D3 و ۱۰۰ واحد بین المللی ویتامین E بود.

نتایج و بحث

وزن میش‌ها

وزن در طول دوره آبستنی و عملکرد بهتر بره‌ها در طول اوایل شیردهی را مشاهده کردند (۲۴،۲۵) متناقص بود، که این تناقص به نوع جیره مصرفی و روش افزودن پروبیوتیک در جیره بستگی داشت. نیکخواه و همکاران (۳۳) اثر ساکارومایسز سروسیسه را بر ماده خشک مصرفی، تغییرات وزن بدن گاوهای هلشتاین در مرحله اول شیردهی غیرمعنی‌دار گزارش کردند. در دیگر گونه‌های نشخوارکنندگان نیز مشاهده شده که مشابه نتایج به‌دست‌آمده در پژوهش حاضر، مکمل کردن پروبیوتیک هیچ اثر معنی‌داری روی افزایش وزن بدن در طول دوره قبل از شیرگیری در بزها نداشت (۳).

تفاوت در مدل‌های حیوانی مورد استفاده (گونه حیوان و سن)، تفاوت در جیره‌ها یا نوع پروبیوتیک و مقدار، تفاوت در شیوه و مدت زمان خوراندن پروبیوتیک به حیوان یا تفاوت در شرایط محیطی می‌تواند از جمله دلایل در بین نتایج پژوهش‌ها باشد (۲۳).

همانطور که در جدول ۲ ملاحظه می‌گردد، اثر افزودن پروبیوتیک پروتکسین بر وزن بدن میش‌ها در موقع زایش معنی‌دار نبود. حتی میش‌هایی که پروبیوتیک پروتکسین را ماه آخر آبستنی دریافت کردند، وزن کمتری نسبت به گروه شاهد داشتند، اما این اثر معنی‌دار نبود. در بررسی افزودن پروبیوتیک بر وزن و عملکرد میش‌های آبستن گزارش‌های خیلی کمی وجود دارد. دبیری و همکاران (۸) گزارش کردند که اسکور بدنی میش‌هایی که در ماه آخر آبستنی از سطوح مختلف پروبیوتیک *بايوساف* استفاده کردند به‌طور معنی‌داری تغییر نکرد. عدم معنی‌داری استفاده از پروبیوتیک پروتکسین بر وزن میش‌ها در اواخر آبستنی در این تحقیق با نتایج برخی از محققان که از پروبیوتیک *باسیلوس آمیلولیکوفیاسینس* گونه H57 در میش‌های دورپر سفید آبستن که جیره بر پایه روغن هسته پالم داده شد، و افزایش مصرف ماده خشک و افزایش

جدول ۲- میانگین حداقل مربعات $\pm$ اشتباه معیار وزن بدن در میش‌ها (کیلوگرم)

Table 2. Least mean squares $\pm$ standard error of body weight in ewes (kg)

صفات	تیمارها	
	۱	۲
وزن بدن میش‌ها بلافاصله بعد از زایش	۷۰/۰۷ $\pm$ ۱/۵۷	۶۷/۷۸ $\pm$ ۱/۵۱
سطح معنی‌داری	۰/۳۰۴۶	۱/۵۱

۱- تیمار: گروه شاهد (میش‌ها پروبیوتیک مصرف نکرده‌اند)، تیمار: ۲: میش‌ها ۱ گرم پروبیوتیک مصرف کردند.

وزن تولد بره‌ها

در تحقیقی روی بره‌های شیرخوار مشخص شد که افزودن پروبیوتیک در جایگزین شیر سبب بهبود ضریب تبدیل خوراک و افزایش مصرف خوراک بره‌های شیرخوار نسبت به تیمار شاهد شد (۵). نتایج پژوهش‌ها در بره‌ها نشان داد که تیمار حاوی پروبیوتیک دارای میانگین افزایش وزن روزانه بالاتری در روزهای ۳۶ و ۴۶ آزمایش نسبت به تیمار شاهد بود (۱۳) که آن را به قابلیت دسترسی مواد مغذی و هضم سریع آن‌ها توسط میکروارگانیسم‌ها با مکمل کردن پروبیوتیک ربط دادند. همچنین در مطالعه همدانی‌پور و همکاران (۱۸) افزایش وزن و ضریب تبدیل خوراک گوساله‌های نر کردی تحت تأثیر افزودن پروبیوتیک اسید لاکتیکی قرار گرفت. در مطالعه دیدارخواه و مسلم باشتی (۱۲) شاخص‌های عملکردی (میانگین ماده خشک مصرفی، ضریب تبدیل خوراک مصرفی، میانگین وزن نهایی و میانگین افزایش وزن) بین جیره‌های

همانطور که در جدول ۳ نشان داده شده است، افزودن پروبیوتیک پروتکسین در ماه آخر آبستنی بر وزن تولد بره‌ها اثر نداشت. مطالعه‌ای که افزودن پروبیوتیک‌ها در ماه آخر آبستنی را بر وزن تولد بره‌ها بررسی کند، یافت نشد. در پژوهشی با افزودن مکمل پروبیوتیک در جیره بره‌ها، اثر معنی‌داری بر مصرف شیر، وزن زنده، افزایش وزن روزانه و افزایش وزن کل در دوره قبل شیرگیری مشاهده نشد (۳۷). در تحقیقی دیگر مکمل کردن پروبیوتیک هیچ اثر معنی‌داری بر افزایش وزن بدن در طول دوره قبل از شیرگیری در بزها نداشت (۴). در مطالعه دیدارخواه و دیرنده (۱۱) با افزودن مکمل‌های پروبیوتیکی و پری‌بیوتیکی در بره‌های در حال رشد بلوچی اثر معنی‌داری بر وزن نهایی، افزایش وزن روزانه، بازده خوراک مشاهده نکردند که با نتایج این آزمایش همسو بود.

در ماه آخر آبستنی وزن میش‌ها از نظر عددی در مقایسه با گروه شاهد کاهش یافت ولی از نظر آماری معنی‌دار نبود، بنابراین انتظار می‌رود وزن تولد بره‌های آن‌ها از نظر عددی کاهش یابد. همچنین درصد زنده‌مانی بره‌ها ۹۷ درصد بود.

مختلف آزمایش در گوساله‌ها اختلاف معنی‌داری وجود داشت و در گروهی که پروبیوتیک داده شد بیشترین بود. از آنجایی که به دلایل مختلفی از جمله مقدار مصرف پروبیوتیک پروتکسین، روش استفاده، شرایط نگهداری میش‌ها، جیره مصرفی آن‌ها، با افزودن پروبیوتیک پروتکسین

جدول ۳- میانگین حداقل مربعات $\pm$ اشتباه معیار وزن تولد بره‌ها (کیلوگرم)

Table 3. Least mean squares $\pm$ standard error of birth weight of lambs (kg)

صفحات	تیمارها ^۱		سطح معنی‌داری	SEM
	۱	۲		
وزن تولد بره‌ها (کیلوگرم)	۵/۴۳ $\pm$ ۰/۱۴	۵/۱۸ $\pm$ ۰/۱۳	۰/۲۷۹۱	۰/۱۲

۱- تیمار: گروه شاهد (میش‌ها پروبیوتیک مصرف نکرده‌اند)، تیمار ۲: میش‌ها ۱ گرم پروبیوتیک مصرف کردند.

فراسنجه‌های هماتولوژی میش‌ها

به‌طور معنی‌داری افزایش یافت. در مطالعه دیگری در بره‌های در حال رشد با استفاده از مخمر به جز درصد نوتروفیل‌ها و مونوسیت‌ها، تفاوت معنی‌داری در فراسنجه‌های هماتولوژی گوسفندان مختلف بین تیمارها مختلف مشاهده نشد (۱۵). پروبیوتیک‌ها می‌توانند باعث افزایش فعالیت ماکروفاژها شوند که سیستم ایمنی را تحریک می‌کنند، که توسط افزایش توانایی فاگوسیت میکروارگانیزم‌ها می‌باشد. نوتروفیل‌ها فاگوسیتوز هستند که تعداد دسته نوتروفیل‌ها در پاسخ به مکمل‌های پروبیوتیک افزایش می‌یابد که می‌تواند تحریک فعالیت ماکروفاژ را افزایش دهد (۴۱). احتمالاً یکی از دلایل تحت تأثیر قرار نگرفتن فراسنجه‌های هماتولوژی میش‌ها این است که وزن بدن تحت تأثیر افزودن پروبیوتیک قرار نگرفته است و نشان می‌دهد که افزودن پروبیوتیک پروتکسین در ماه آخر آبستنی هیچ اثر منفی بر سلامتی و سیستم ایمنی میش‌ها نداشته است.

همانطور که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود افزودن پروبیوتیک پروتکسین در ماه آخر آبستنی اثری بر فراسنجه‌های هماتولوژی شامل غلظت اتوزینوفیل، لنفوسیت، مونوسیت، نوتروفیل، هماتوکریت و گلبول‌های سفید میش‌ها نداشت. خون یک شاخص خوب برای تعیین سلامتی یک ارگان است. آن منعکس‌کننده وضعیت پاتولوژیکی کل بدن است و پارامترهای هماتولوژیکی در تشخیص وضعیت عملکرد حیوان مهم هستند. گزارشی که تأثیر افزودن پروبیوتیک را بر فراسنجه‌های هماتولوژی میش‌ها را نشان دهد یافت نشد. ولی در گونه‌های نشخوارکننده دیگر، دبیری و همکاران (۸) با افزودن پروبیوتیک بیوساف در ماه آخر آبستنی در میش‌ها و تا پایان زمان از شیرگیری در بره‌ها گزارش کردند که شمارش سلول‌های قرمز خون، درصد نوتروفیل‌ها، لنفوسیت‌ها، بازوفیل‌ها و ایگوزوفیل‌ها بره‌ها در شروع و پایان آزمایش تحت تأثیر قرار نگرفت. فقط درصد مونوسیت‌ها در پایان آزمایش

جدول ۴- میانگین حداقل مربعات $\pm$ اشتباه معیار فراسنجه‌های هماتولوژی میش‌ها بر حسب تعداد

Table 4. Least mean squares $\pm$ standard error of hematology parameters of ewes in number

صفات	تیمارها ^۱		سطح معنی‌داری	SEM
	۱	۲		
اتوزینوفیل	۱/۰ $\pm$ ۴۶/۵۳	۱/۰ $\pm$ ۷۱/۴۱	۰/۸۳۸۹	۰/۳۲
لنفوسیت	۴۰/۲ $\pm$ ۷۱/۶۸	۴۰/۴ $\pm$ ۷۱/۴۴	۱/۰۰۰۰	۲/۵۵
مونوسیت	۱/۰ $\pm$ ۳۵/۳۲	۱/۰ $\pm$ ۷۱/۴۶	۰/۵۳۲۷	۰/۲۷
نوتروفیل	۵۵/۲ $\pm$ ۵۷/۲۷	۵۴/۴ $\pm$ ۵۷/۳۰	۰/۸۳۸۹	۲/۳۹
هماتوکریت	۳۷/۱ $\pm$ ۳۵/۵۸	۳۶/۲ $\pm$ ۵۷/۳۵	۰/۷۸۳۸	۱/۳۹
گلبول سفید	۱۰۴۲۸/۵۷۱ $\pm$ ۶/۴۲	۱۰۲۸۵/۵۶۸ $\pm$ ۷/۶۷	۰/۸۶۰۷	۳۹۵/۷۹

۱- تیمار: گروه شاهد (میش‌ها پروبیوتیک مصرف نکرده‌اند)، تیمار ۲: میش‌ها ۱ گرم پروبیوتیک مصرف کردند.

فراسنجه‌های خونی میش‌ها

شاخص‌های خونی است که تحت تأثیر تغذیه، عوامل محیطی و سن آن‌هاست (۱۴). بنابراین برای مقایسه تأثیر جیره‌های متفاوت غذایی بر سلامت بدن و سیستم دفاعی، می‌توان شاخص‌های خونی را بررسی کرد (۳۶). همچنین فاکتورهای خون می‌توانند برای ارزیابی نیازهای غذایی در جیره غذایی خاص و کیفیت خوراک و یا راهکارهای خوراک‌دهی مورد بررسی قرار گیرند (۱۴). ماسیک و همکاران (۲۷، ۲۸) هیچ تفاوتی در غلظت اوره، پروفایل لیپید و فعالیت‌های آنزیم‌های اسپاراتات آمینوترانسفراز، آلانین آمینوترانسفراز و آلکالین فسفاتاز در پلاسمای خون میش‌های در حال چرای در حال

بر اساس داده‌های ارائه شده در جدول ۵ در رابطه با فراسنجه‌های خونی، اثر تیمار بر روی غلظت گلوکز، آلبومین، گلوبولین، نسبت آلبومین به گلوبولین، پروتئین کل، گاما گلوبولین، ترانسفراز، گلوبولین، گلوبولین، ترانس آمیناز، آلکالین فسفاتاز، پروتئین‌های فاز حاد، بتاهیدروکسی بوتیریک اسید، اسیدهای چرب غیراشباع با چند باند دوگانه در میش‌ها معنی‌دار نبود ولی غلظت تری‌گلیسرید افزایش یافت ($P=0/03$). خون یکی از شاخص‌های مهم و قابل اطمینان در بررسی وضعیت سلامتی و فیزیولوژی حیوانات، سنجش

شیرگیری بره‌ها به استثنای غلظت آلبومین در شروع آزمایش و غلظت نیتروژن اوره‌ای خون در زمان از شیرگیری هیچ تفاوت معنی‌داری در غلظت گلوکز، غلظت آلبومین در زمان از شیرگیری، غلظت پروتئین کل و گلوبولین نیافتند. در بره‌های دوره اوسیمی × رحمانی با سن ۶ تا ۸ ماه غلظت فراسنجه‌های خونی مرتبط با متابولیسم پروتئین، شامل آلبومین، پروتئین کل، اوره و کراتینین تحت تأثیر مصرف پروبیوتیک باکتریایی قرار نگرفت (۱۹) و همچنین در بوفالوهای تلیسه نیز بر اثر استفاده از پروبیوتیک حاوی لاکتوباسیلوس فراسنجه‌های خونی تحت تأثیر قرار نگرفتند (۳۳). در مجموع نتایج متناقضی در این زمینه به دست آمده است که ممکن است ناشی از تأثیر عوامل متعددی بر نتایج حاصله باشد. هر چند در پژوهش‌های درون‌تنی از مدل‌های زنده و واقعی که معرف کامل سیستم‌های پاتولوژیک هستند استفاده می‌شود، اما این پژوهش‌ها نیز به سادگی تحت تأثیر عوامل خارجی از قبیل تفاوت در سویه باکتریایی، مقدار مورد استفاده، دقت آنالیتیکی روش آنالیز لپیده‌ها، شرایط فیزیولوژیک واحدهای آزمایشی، طول دوره مصرف پروبیوتیک، ناکافی بودن اندازه نمونه‌ها و فقدان گروه‌های کنترل مناسب قرا می‌گیرند (۲۳).

شیردهی مکمل شده با محیط کشت زنده مخمر (ساکارومایسز سرویسیه) در مقایسه با شاهد نیافتند. در مقابل، موسی و همکاران (۳۱) غلظت‌های بیشتر گلوکز و اوره و فعالیت آسپاراتات آمینوترانسفراز را بدون تغییرات روی غلظت کراتینین و فعالیت آلانین آمینوترانسفراز در پلاسمای خون می‌ش‌هایی که محیط کشت زنده داده بود در مقایسه با شاهد یافتند. در گزارشی دیگر، مقدار بالای گلوکز و مقدار کمتر کراتینین بدون تغییرات غلظت تری‌گلیسرید، کلسترول و اوره و فعالیت‌های آسپاراتات، آلانین آمینوترانسفراز و آلکالین فسفاتاز در پلاسمای خون می‌ش‌هایی که محیط کشت مخمر داده شده بود در مقایسه با شاهد مشاهده شد (۳۵). در حالی که لوباده و همکاران (۲۶) سطوح کمتر غیرمعنی‌دار کلسترول پلاسمای خون را در می‌ش‌هایی که لاکتوباسیلوس/اسیدوفیلوس داده شده بود را مشاهده کردند. در حقیقت نتایج متناقض در رابطه با افزودن پروبیوتیک در می‌ش‌ها روی فراسنجه‌های خون ممکن است مربوط به نوع و ترکیب پروبیوتیک آزمایش شده، طبیعت جیره، نژاد گوسفند و حالت‌های فیزیولوژیکی و سطح عملکردی حیوان مربوط باشد. در گونه‌های دیگر نشخوارکنندگان در گزارش دبیری و همکاران (۸) با دادن پروبیوتیک بایوساف در ماه آخر آبستی می‌ش‌ها و تا زمان از

جدول ۵- میانگین حداقل مربعات ± اشتباه معیار فراسنجه‌های خونی می‌ش‌ها

Table 5. Least mean squares ± standard error of blood parameters of ewes

سطح معنی‌داری	SEM	تیماها		صفات
		۲	۱	
۰/۵۶۱۴	۱/۰۷	۶۶/۱±۵۷/۷۱	۶۷/۱±۸۵/۳۵	گلوکز (میلی‌گرم بر دسی‌لیتر)
۰/۵۲۱۵	۴/۵۶	۲۲۱/۷±۴۳/۶۸	۲۲۷/۵±۴۳/۱۱	آلبومین (گرم بر دسی‌لیتر)
۰/۲۵۴۱	۰/۱۰۷	۲/۰±۵۹/۱۵	۳/۰±۳۴/۱۴	گلوبولین (گرم بر دسی‌لیتر)
۰/۵۴۸۹	۰/۰۲	۰/۰±۷۳/۰۳	۰/۰±۷۶/۰۳	نسبت آلبومین به گلوبولین (گرم بر دسی‌لیتر)
۰/۰۳۶۲	۱/۶۰	۳۲/۲±۸۵/۲۳ ^a	۳۶/۲±۲۱/۰۱ ^b	تری‌گلیسرید (میلی‌گرم بر دسی‌لیتر)
۰/۲۶۵۹	۰/۱۵	۶/۰±۲۰/۲۳	۵/۰±۸۵/۱۹	پروتئین کل (گرم بر دسی‌لیتر)
۰/۴۰۹۸	۱/۲۷	۷۶/۱±۸۵/۹۲	۷۴/۱±۷۱/۶۸	گاما گلوتامیل ترانسفراز (واحد بر لیتر)
۰/۲۹۳۳	۳/۶۷	۱۲۸/۱±۸۵/۹۲	۱۲۱/۷±۱۰/۰۶	گلوتامیک اگزالواسیتیک ترانس آمیناز (واحد بر لیتر)
۰/۴۸۷۸	۰/۰۷	۲/۰±۵۶/۱۱	۲/۰±۵۱/۰۸	آلکالین فسفاتاز (واحد بر لیتر)
۰/۵۰۷۸	۰/۴۹	۱۰/۰±۵۷/۷۰	۱۱/۰±۲۴/۷۰	پروتئین‌های فاز حاد
۰/۱۵۲۸	۰/۰۳	۰/۰±۷۹/۰۶	۰/۰±۶۸/۰۴	بتا‌هیدروکسی بوتیریک اسید (میلی‌مول بر لیتر)
۰/۵۵۴۷	۰/۰۳	۰/۰±۵۰/۰۵	۰/۰±۴۶/۰۳	اسیدهای چرب غیراشباع با چند باند دوگانه (میلی‌مول بر لیتر)

۱- تیمار ۱: گروه شاهد (می‌ش‌ها پروبیوتیک مصرف نکرده‌اند)، تیمار ۲: می‌ش‌ها ۱ گرم پروبیوتیک مصرف کردند.

عناصر معدنی خون می‌ش‌ها

همانطور که در جدول ۶ ملاحظه می‌شود، اثر افزودن پروبیوتیک پروتکتسین در ماه آخر آبستنی بر روی عناصر معدنی خون (کلسیم، روی، فسفر، آهن، مس) در می‌ش‌ها معنی‌دار نبود. مطالعات انجام شده در مورد افزودن پروبیوتیک‌ها بر عناصر معدنی خون در حیوانات کم‌گزارش شده است. همسو با نتایج پژوهش حاضر، در نشخوارکنندگان دیگر، در گزارش دیموا و همکاران (۱۳) مکمل کردن پروبیوتیک زوویت در گوساله‌های شیری اثر معنی‌داری روی غلظت فسفر و کلسیم خون نداشت. در مطالعه دیگر، غلظت کلسیم خون اگرچه در تیمارهای دریافت‌کننده اسید آلی و پری‌بیوتیک افزایش پیدا کرد ولی این افزایش معنی‌دار نبود و

غلظت فسفر، منیزیم و آهن خون تحت تأثیر تیمارهای آزمایشی قرار نگرفتند (۳۹). گالیپ (۱۶) با افزودن مخمر کشت و بی‌کربنات سدیم تفاوت آماری معنی‌داری بر غلظت پتاسیم، فسفر، کلسیم و کلر در قوچ‌ها مشاهده نکردند. فقط غلظت سدیم به‌طور معنی‌داری کاهش یافت در گزارشی دیگر با افزودن پروبیوتیک‌ها، پروتئین‌ها و ویتامین‌ها اختلاف معنی‌داری بین گروه شاهد و گروه تحت تیمار در عناصر مس، منگنز و آهن در سرم خون پرند مشاهده نگردید (۲۰). در تحقیق پترسین (۳۴) افزایش معنی‌دار غلظت سدیم و منگنز زمانی که گوسفند از سلول‌های زنده مخمر استفاده می‌کنند، وجود نداشت. همچنین مخمر ساکارومایسز سرویسیه بر بقایای مواد معدنی در قوچ‌ها اثر معنی‌داری نداشت (۲۲). مخالف با

معدنی موجود در استخوان مانند کلسیم، منیزیم و روی با استفاده از پری بیوتیک‌ها افزایش یافت (۳۸). در این تحقیق احتمالاً چون افزودن پروبیوتیک پروتکسین در ماه آخر آبستنی بر افزایش وزن میش‌ها معنی‌دار نبود، غلظت مواد معدنی خون نیز به‌طور معنی‌داری تحت تأثیر افزودن پروبیوتیک قرار نگرفت.

نتایج پژوهش حاضر، استفاده از پروبیوتیک سبب کاهش معنی‌دار غلظت کلسیم در سرم خون بره‌ها گردید، اما غلظت پتاسیم به‌طور معنی‌داری بالاتر بود. مقدار کلر و آهن هم در اولین قسمت آزمایش در گروهی که پروبیوتیک داده شده بود بیشتر بود، در ۳۵ روزگی آزمایش مقدار فسفر در گروه تحت تیمار پروبیوتیک بالاتر بود (۳). در مطالعه دیگر جذب مواد معدنی مانند کلسیم و منیزیم و همچنین جذب آهن و مواد

جدول ۶- میانگین حداقل مربعات $\pm$ اشتباه معیار عناصر معدنی خون در میش‌ها

Table 6. Least mean squares $\pm$ standard error of blood minerals in ewes

سطح معنی‌داری	SEM	تیمارها ^۱		صفات
		۲	۱	
۰/۲۷۴۰	۳/۳۷	۹/۰ $\pm$ ۵۲/۳۷	۱۷/۶ $\pm$ ۰۲/۷۰	کلسیم (میلی‌گرم در دسی‌لیتر)
۰/۷۱۰۱	۱/۷۷	۱۰۷/۲ $\pm$ ۷۸/۹۲	۱۰۹/۲ $\pm$ ۱۴/۱۱	روی (میکروگرم در دسی‌لیتر)
۰/۳۴۴۴	۰/۱۷	۶/۰ $\pm$ ۵۱/۳۰	۶/۰ $\pm$ ۱۷/۱۷	فسفر (میلی‌گرم در دسی‌لیتر)
۰/۴۱۱۵	۶/۴۲	۱۸۷/۹ $\pm$ ۹/۱۶	۱۷۶/۹ $\pm$ ۳۶/۱۱	آهن (میکروگرم در دسی‌لیتر)
۰/۵۲۰۲	۲/۹۸	۱۰۳/۳ $\pm$ ۵۰/۳۴	۱۰۷/۴ $\pm$ ۴۳/۲۷	مس (میکروگرم در دسی‌لیتر)

تیمار ۱: گروه شاهد (میش‌ها پروبیوتیک مصرف نکرده‌اند) و تیمار ۲: میش‌ها ۱ گرم پروبیوتیک مصرف کردند.

عناصر معدنی خون مشاهده نشد. برای رسیدن به یک پاسخ منطقی در این مورد نیاز به تحقیقات بیشتر با افزودن مقادیر بیشتر و سطوح بیشتری از این پروبیوتیک است.

به‌طور کلی با افزودن پروبیوتیک پروتکسین در ماه آخر آبستنی میش‌های لری بختیاری تأثیر آماری معنی‌دار بر وزن میش‌ها، وزن تولد بره‌ها، فراسنجه‌های هماتولوژی، خونی و

منابع

1. Abe, F., N. Ishibashi and S. Shimamura. 1995. Effect of administration of bifidobacteria and lactic acid bacteria to newborn calves and piglets. *Journal of Dairy Science*, 78: 2838-2846.
2. Agarwal, N., D.N. Kamra, L.C. Chaudhary, A. Sahoo and N.N. Pathak. 2002. Microbial status and rumen enzyme profile of crossbred calves fed on different microbial feed additives. *Letters in Applied Microbiology*, 34: 329-36.
3. Antunovic, Z.M., B. Speranda, V. Liker, D. Seric and M. Sencic. 2005. Influence of feeding the probiotic Pioneer PDFM® to growing lambs on performances and blood composition. *Acta Veterinaria Brno*, 55: 287-300.
4. Ataþođlu, C., H.I. Akbađ, C. Tölu, G. Das, T. Savas and I.Y. Yurtman. 2010. Effects of kefir as a probiotic source on the performance of goat kids. *South African Journal of Animal Science*, 40: 363-370.
5. Bahari, M., K. Jafari Khorshidi and S.M. Mousavi Kashani. 2014. Comparison the effect of adding three types of probiotics in consuming milk on performance and blood metabolites of Mazandaran native lambs. *Indian Journal of Scientific Research*, 4: 242-247.
6. Chiofalo, V., L. Liotta and B. Chiofalo. 2004. Effects of the administration of *Lactobacilli* on body growth and on the metabolic profile in growing Maltese goat kids. *Reproduction Nutrition Development*, 44: 449-457.
7. Chiquette, J. 1995. *Saccharomyces cerevisiae* and *Aspergillus oryzae*, used alone or in combination as a feed supplement for beef and dairy cattle. *Journal of Animal Science*, 75: 405-415.
8. Dabiri, N., A.B. Yazdi, B. Hemati, M. Bahrani, A. Mahdavi, M. Raghebian and A. Hajimohammadi. 2016. Effect of different levels of Biosaf probiotic in Diet of Late Pregnant and Lactating Iranian Zandi Ewes on Growth Performance and Immune System of their Lambs. *Journal of Fisheries and Livestock Production*, 4: 4.
9. Deka, R.S. 2009. Effect of probiotic Biobloom as growth promoter in kids. *Indian Veterinary*, 86: 1192-1193.
10. Demigné, C., H. Jacobs, C. Moundras, M.J. Davicco, M.N. Horcajada, A. Bernalier and V. Coxam. 2008. Comparison of native or reformulated chicory fructans, or non-purified chicory, on rat cecal fermentation and mineral metabolism. *European journal of nutrition*, 47: 366-374.

11. Didarkhah, M. and E. Dirandeh. 2018. The Effect of Probiotic and Prebiotic Supplements on Performance and Health of Baluchi Growing Lambs. *Research on Animal production*, 9(4): 36-45 (In Persian).
12. Didarkhah, M. and M. Bashtani. 2018. Effects of Probiotic and Peribiotic Supplementation in Milk on Performance and Nutrition Digestibility in Holstein Calves. *Research on Animal production*, 9(4): 70-78 (In Persian).
13. Dimova, N., M. Baltadjieva, V. Kara bashev and G. Kalaydjiev. 2013. Effect of supplementation of probiotic zoovit in diets of calves of milk breed. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, 19: 98-101.
14. Fanouraki, B.P., M. Divanach and M. Pavlidis. 2007. Baseline values for acute and chronic stress indicators in sexually immature red progry (*Pargrus pagrus*). *Aquaculture*, 265: 294-304.
15. Fayed, A.M., M.A. El-Ashry, K.M. Youssef, F.A. Salem and H.A. Aziz. 2005. Effect of feeding falvomycin or yeast as feed supplement on ruminal fermentation and some blood constituents of sheep in Sinai Egyptian. *Journal Nutrition and Feeds*, 8: 619-634.
16. Galip, N. 2006. Effect of supplemental yeast culture and sodium bicarbonaet on ruminal fermentation and blood variables in rams. *Journal of Animal Physiology and Animal Nutrition*, 90: 446-452.
17. Gibson, G.R. and M.B. Roberfroid. 1995. Dietary modulation of the human colonic microbia: Introducing the concept of prebiotics. *Journal of Nutrition*, 125: 1401-1412.
18. Hamedanipoor, M., H.A. Aliakbarpour and Y. Chashnidel. 2018. The Effect of Lactic Acid Bacteria Based Probiotic use Schedule on Growth Performance and Blood Cell Antimicrobial Activity in Kurd Calves. *Research on Animal Production*, 9(21): 55-61 (In Persian).
19. Hillal, H., G. El-Sayaad and M. Abdella. 2011. Effect of growth promoters (probiotics) supplementation on performance, rumen activity and some blood constituents in growing lambs. *Archives Animal Breeding*, 54: 607-617.
20. Khan, R.U., Z. Rahman, I. Javed and F. Muhammad. 2014. Serum antioxidants and trace minerals as influenced by vitamins, probiotics and proteins in broiler breeders. *Journal of Applied Animal Research*, 42: 249-255.
21. Kogan, G. and A. Kocher. 2007. Role of yeast cell wall polysaccharides in pig nutrition and health protection. *Livestock Science*, 109: 161-165.
22. Kowalik, B., J. Skomial, R. Miltko and M. Majewska. 2016. The effect of live *Saccharomyces cerevisiae* yeast in the diet of rams on the digestibility of nutrients, nitrogen and mineral retention, and blood serum biochemical parameters. *Turkish Journal of Veterinary and Animal Sciences*, 40: 534-539.
23. Krehbiel, C.R., S.R. Rust, G. Zhang and S.E. Gillilan. 2003. Bacterial direct-fed microbials in ruminant diets: Performance response and mode of action. *Journal of Animal Science*, 81: 120-132.
24. Le, O., D. Mcneill, A. Klieve, P. Dart, D. Ouwkerk, B. Schofield and M. Callaghan. 2014. Probiotic *Bacillus amyloliquefaciens* Strain H57 improves the Performance of Pregnant and Lactating Ewes Fed a Diet Based on Palm Kernel Meal. Joint ISRP International Conference, Canberra, Australia, 319 pp.
25. Le, O.T., B. Schofield, P.J. Dart, M.J. Callaghan, A.T. Lisle, D. Ouwkerk and D.M. McNeill. 2017. Production responses of reproducing ewes to a by-product-based diet inoculated with the probiotic *Bacillus amyloliquefaciens* strain H57. *Animal production science*, 57: 1097-1105.
26. Lubbadah, W., M.S.Y. Haddadin, M.A. Al-Tamimi and R.K. Robinson. 1999. Effect on the cholesterol content of fresh lamb of supplementing the feed of Awassi ewes and lambs with *Lactobacillus acidophilus*. *Meat Science*, 52: 381-385.
27. Masek, T., Z. Mikulec, H. Valpotic, N. Antunac, N. Mikulec, Z. Stojevic, N. Filipovic and S. Pahovic. 2008. Influence of live yeast culture (*Saccharomyces cerevisiae*) on milk production and composition, and blood biochemical of grazing dairy ewes during the milking period. *Acta Veterinaria Brno*, 77: 547-554.
28. Masek, T., Z. Mikulec, H. Valpotic, L. Kusce, N. Mikulec and N. Antunac. 2008. The influence of live yeast cells (*Saccharomyces cerevisiae*) on the performance of grazing dairy sheep in late lactation. *Veterinarski arhiv*, 78: 95.

29. Milewski, S. and P. Sobiech. 2009. Effect of dietary supplementation with *saccharomyces cerevisiae* dried yeast on milk yield, blood biochemical and haematological indices in ewes. Bulletin Veterinary Institute Pulawy, 53: 753-758.
30. Mohamadi Roodposhti, P. and N. Dabiri. 2012. Effects of Probiotic and Prebiotic on Average Daily Gain, Fecal Shedding of *Escherichia Coli* and Immune System Status in Newborn Female Calves. Asian-Aust Journal Animal Science, 25: 1255-1261.
31. National Research Council. 1985. Nutrient Requirements of Sheep. 6th Edition. National Academy Press, Washington DC, USA.
32. Nikkah, A., M. Dehghan Bonadki and A. Zali. 2004. Effects of Feeding Yeast (*Saccharomyces cerevisiae*) on Productive Performance of Lactating Holstein Dairy Cow. Iranian Journal Agriculture, 35: 53-60 (In Persian).
33. Pazzola, M., M.L. Dettori, V. Carcangiu, S. Luridiana, M.C. Mura and G.M. Vacca. 2011. Relationship between milk urea, blood plasma urea and body condition score in primiparous browsing goats with different milk yield level. Archives Animal Breeding, 54: 546-556.
34. Petersen, M.K., C.M. Streeter and C.K. Clark. 1987. Mineral availability with lambs fed yeast culture. Nutrition Reports International, 36: 521-525.
35. Piva, G., S. Belladonna, G. Fusconi and F. Sicoaldi. 1993. Effects of yeast on dairy cow performance, ruminal fermentation, blood composition and milk manufacturing properties. Journal of Dairy Science, 76: 2717-2722.
36. Rehulka, J. 2000. Influence of astaxanthin on growth rate, condition and some blood indices of rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*). Aquaculture, 190: 27-47.
37. Saleem, A.M., A.L. Zanouny and A.M. Singer. 2017. Growth performance, nutrients digestibility, and blood metabolites of lambs fed diets supplemented with probiotics during pre-and post-weaning period. Asian-Australasian Journal of Animal Sciences, 30(4): 523.
38. Scholz-Ahrens, K.E., G. Schaafsma, E.G. Van den Heuvel and J. Schrezenmeir. 2001. Effects of prebiotics on mineral metabolism. The American Journal of Clinical Nutrition, 73: 459-464.
39. Shalaei, M. and S.M. Hosseini. 2016. Acidity of gastrointestinal tract and tibia characteristics of laying hens fed diets supplemented with antibiotic, organic acid, probiotic and prebiotic. Animal Production Research, 5: 1-11.
40. Swartz, L., L.D. Muller, G.W. Rogers and G.A. Varga. 1994. Effect of yeast cultures on performance of lactating dairy cows: a field study. Journal of Dairy Science, 77: 3073-3080.
41. Tizard, I.R. 1977. An introduction to veterinary immunology. 1rd edn., WB Saunders, London, UK, 367 pp.
42. Vasconcelos, J.T., N.A. Elam, M.M. Brashears and M.L. Galyean. 2008. Effects of increasing dose of live cultures of *Lactobacillus acidophilus* (Strain NP 51) combined with a single dose of *Propionibacterium freudenreichii* (Strain NP 24) on performance and carcass characteristics of finishing beef steers. Journal of Animal Science, 86: 756-762.
43. Zhang, A.W., B.D. Lee, S.K. Lee, K.W. Lee, G.H. AN, K.B. Song and C.H. Lee. 2005. Effects of yeast (*Saccharomyces cerevisiae*) cell components on growth performance, meat quality, and ileal mucosa development of broiler chicks. Poultry Science, 84: 1015-102.

The Effect of Adding of Protexin Probiotic in the Last Month of Pregnancy on Weight, Hematological and Blood Parameters of Lori Bakhtiyari Ewes

Mohammad Doralibeni¹, Fariba Rezai-Sarteshnizi², Saeid Karimi Dehkordi³,
Ali Moharrery⁴ and Hossien Mehrban⁵

1- M.Sc. graduate, University of Shahre Kord

2- Ph.D. in Animal Nutrition, Mohaghegh Ardabili University, (Corresponding author: Faribarezaei38@yahoo.com)

3,4 and 5- Associate Professor, Professor and Assistant Professor respectively, Department of Animal Science,
University of Shahre Kord, Shahre Kord, Iran

Received: September 16, 2019   Accepted: July 27, 2020

Abstract

The aim of this study was to investigate the effect of protexin probiotic at the last month of pregnancy on ewes weight and birth weight of lambs, hematology and blood parameters of Lori Bakhtiyari ewes. For this purpose, 28 multiparous ewes that were pregnant in the last month and day of pregnancy was 120 ± 5 used in a completely randomized design with 2 treatments and 14 replicates for one month. Treatments were: 1- control (ewes that did not take probiotic), 2) Ewes who ingested 1 gram of probiotic daily by mouth. The probiotic used in this study was protexin. The ewes were weighed immediately after calving. In order to determine the effect of the addition of protexin probiotic on hematology and blood parameters, blood sampling was performed immediately after birth. The results showed that adding probiotic in the last month of pregnancy had no significant effect on ewes weight and birth weight of lambs. Also hematological parameters including eosinophil, lymphocyte, monocyte, neutrophil, hematocrit and white blood cell concentration were not significantly affected by probiotic supplementation. Among blood parameters, only the concentration of triglycerides increased ($P=0.03$), and other blood parameters including glucose, albumin, globulin, albumin-to-globulin ratio, total protein, gamma glutamyl transferase, glutamic oxaloacetic transaminase, alkaline phosphatase, acute phase proteins, Beta-hydroxy butyric acid, unsaturated fatty acids with multiple double bonds, and blood mineral elements were not significantly affected by the addition of protexin probiotics. Overall, the results showed that the addition of protexin probiotic in the last month of pregnancy did not have a significant effect on weight, hematology and most blood parameters of Lori Bakhtiyari ewes.

Keyword: Betahydroxy Butyric Acid, Blood Minerals, Protexin Probiotic, Body Weight, Unsaturated Fatty Acids With Multiple Double Bonds